

Frazeologizmy

Związek frazeologiczny, frazeologizm to utrwalone w praktyce językowej połączenie dwóch lub więcej wyrazów, którego znaczenie jest odmienne od sensu dyktowanego przez poszczególne wyrazy składające się na związek.

Niektóre stałe związki frazeologiczne mają swoje korzenie w:

- **Biblii** (np. alfa i omega – pierwotnie „początek i koniec”, czyli określenie Boga; obecnie: „człowiek wszytkowiedzący” lub „człowiek wszechwładny”)
- **mitologii** (np. janusowe oblicze, czyli dwulicowość)
- **literaturze** (np. dantejskie sceny – odniesienie do obrazu piekła w Boskiej komedii Dantego Alighieriego; obecnie: „straszne wydarzenia”, „przerażające zajścia”)
- **historii** (np. pójść do Kanossy – nawiązanie do wydarzeń z roku 1077; obecnie: „pójść z przeprosinami”, „pokajać się”)
- **dawnych obyczajach** (np. podać czarną polewkę = odrzucić oświadczenia, rzucić rękawicę = wyzwąć na pojedynek)
- **życiu codziennym** (np. stanąć kością w gardle, siedzieć z założonymi rękami, z niejednego pieca chleb jeść)
- **wyrażeniach gwarowych i slangowych** (np. poczta pantoflowa z gwary warszawskiej).

Ze względów gramatycznych teoria ta wyróżnia trzy typy związków frazeologicznych:

wyrażenie – ośrodkiem jest zwykle rzeczownik, przymiotnik, imiesłów przymiotnikowy, przysówek – przykład: dużo opadów, czerwone i czarne

fraza – są to zdania, które mają charakter mniej lub bardziej utarty, są często powtarzane i są silnie zespolone znaczeniowo. Są to związki mające postać zdania lub równoważnika zdania. Do fraz zalicza się przysłowia, maksymy, sentencje.

zwrot – ośrodkiem jest tutaj czasownik lub imiesłów przysłówkowy – przykłady: kochać kogoś na zabój, biorąc pod uwagę.

Ze względu na stopień zespolenia znaczeniowego związki frazeologiczne dzieli się na:

luźne – każdy człon zachowuje swoje znaczenie. Są to połączenia wyrazowe, których składniki możemy zmieniać zależnie od treści tego, co chcemy za ich pomocą wyrazić, np. drewniany dom.

stałe – związki, których składniki nie mogą ulegać zmianie, bo zmieni się ich treść, np. drzeć z kimś koty, patrzeć przez różowe okulary.

łączliwe – połączenia wyrazowe, których składniki są w silnym stopniu powiązane znaczeniowo. Są to połączenia bardziej utarte, niż połączenia luźne, ale jeszcze nie zawierające składników o zatartym znaczeniu; o łączliwości decyduje częstość jego użycia oraz bliższa łączność treściowa składników, niż w związkach luźnych, np. dobić targu.

Ze względu na sposób funkcjonowania znaczenia frazeologizmy dzielą się na:

idiomy, związki idiomatyczne – frazeologizmy o nienaruszalnym składzie, których

znaczenie jest zupełnie inne, niż wynika ze znaczeń każdego ze składników i z sumy tych znaczeń. Na przykład: parszywa owca, łacina kuchenna, trącić myszką.

frazemy, połączenia frazeologiczne (związki łączliwe) – utrwalone połączenia, których sens mieści się w zakresie znaczenia wyrazu nadrzędnego. Na przykład: gniew ogarnia, dokonywać włamania.

Do szczególnych postaci frazeologizmów należą związki wyrazowe, czasowo zaliczane do pogranicza otwartych i zamkniętych:

frazeologizmy środowiskowe, np. sportowe: gol do własnej bramki.

slogany, np. cukier krzepi, Lotem bliżej.

<https://epodreczniki.pl/a/nie-tylko-dla-pracusiow/DLLYOuSLJ>

<https://epodreczniki.pl/a/wszystkie-skarby-swiata/D1GzfDy2J>

Treść i zakres wyrazu

Wyraz zastępuje jakiś obiekt, jakąś rzecz ze świata rzeczywistego, na tym polega jego **funkcja znaczeniowa**. Utrwalając w pamięci treść i zakres danego słowa, nabywamy wiedzę, jaki obiekt jest zastępowany.

Wyraz jest elementarną jednostką języka, znakiem pewnego przedmiotu lub pojęcia. Może odnosić się do

- osób,
- rzeczy,
- pojęć abstrakcyjnych,
- czynności,
- stanów,
- relacji zachodzących między elementami rzeczywistości.

Znaczenie wyrazu to treść, której znakiem jest dany wyraz, wszystko to, co dany wyraz oznacza, określa i sygnalizuje.

Zakres znaczeniowy – ogół przedmiotów nazwanych danym wyrazem, np. wyraz drzewo ma uboższą treść znaczeniową niż *dąb*, lecz szerszy zakres znaczeniowy (obejmuje swoim znaczeniem inne drzewa (*brzoza*, *klon*)).

Zapamiętaj

- Im zakres nazwy jest szerszy, tym mniej dokładna jest jego treść – ponieważ obejmuje więcej wyrazów.
- Natomiast im zakres będzie węższy, tym treść będzie bogatsza, konkretniejsza i tym samym coraz mniej przedmiotów może się do niego zakwalifikować.

Język polski - Treść i znaczenie wyrazu

https://www.youtube.com/watch?v=MWZ4D2r_W00